

Mihaela Tăbârcă

Judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

DREPT PROCESUAL CIVIL

Vol. I – Teoria generală

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT
DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI,
APPLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TĂBÂRCĂ, MIHAELA

Drept procesual civil / Mihaela Tăbârcă. - București :

Universul Juridic, 2013. –

3 vol.

ISBN 978-973-127-916-9

Vol. 1. : Teoria generală conform noului Cod

de procedură civilă. - 2013. - Bibliogr. - ISBN 978-973-127-917-6

347(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

1. Noțiuni introductive

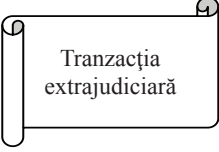
Plan orientativ al capitolului

1. Dreptul procesual civil
2. Normele dreptului procesual civil
3. Procesul civil
4. Principiile fundamentale ale procesului civil

1. Dreptul procesual civil

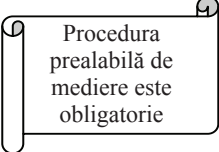
1.1. Definiție

1. Cel implicat într-un diferend de natură civilă poate recurge, pentru soluționarea acestuia, la așa-numitele modalități nejurisdicționale de soluționare a conflictelor, „în care compromisul este conștientizat, formulat sau în care intervine o terță persoană pentru a realiza concilierea”¹.

Tranzacția
extrajudiciară

Astfel, prin tranzacție – definită, prin art. 2.267 alin. (1) C. civ., ca fiind contractul prin care părțile previn sau sting un litigiu, inclusiv în faza executării silite, prin concesi sau renunțări reciproce la drepturi ori prin transferul unor drepturi de la una la cealaltă – se poate preîntâmpina declanșarea unui proces.

Procedura
prealabilă de
mediere este
obligatorie

De asemenea, se poate apela la mediere, care este o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților², conform art. 1 alin. (1) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator.

Medierea

Potrivit art. 2 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, dacă legea nu prevede altfel, părțile, persoane fizice sau persoane juridice, sunt obligate³ să participe la ședința de informare privind avantajele medierii, inclusiv, dacă este cazul, după declanșarea unui proces în fața instanțelor competente, în vederea soluționării pe această cale a

¹ V.M. Ciobanu, **Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală**, vol. I, Editura Național, București, 1996, p. 9.

² Pentru dezvoltări, a se vedea I. Deleanu, **Medierea în procesul civil**, Dreptul nr. 10/2006, pp. 63-86; I. Deleanu, **Tratat de procedură civilă**, vol. I, *Din perspectiva noului Cod de procedură civilă*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, pp. 721-743.

³ De asemenea, în condițiile art. 168 din **Legea nr. 62/2011 a dialogului social**, procedura de conciliere este obligatorie [alin. (1)]. În termen de 3 zile lucrătoare de la înregistrarea sesizării, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, în cazul conflictelor colective de muncă la nivel de grup de unități sau la nivel sectorial, respectiv inspectoratul teritorial de muncă, în cazul conflictelor colective de muncă la nivel de unitate, desemnează delegatul său pentru participarea la concilierea conflictului colectiv de muncă și comunică datele persoanei desemnate atât organizației sindicale ori reprezentanților angajaților, cât și angajatorului sau organizației patronale [alin. (2)]. Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, respectiv inspectoratul teritorial de muncă, după caz, convoacă părțile la procedura de conciliere într-un termen ce nu poate depăși 7 zile lucrătoare de la data desemnării delegatului [alin. (3)].

conflictelor în materie civilă, de familie, în materie penală, precum și în alte materii, în condițiile prevăzute de lege⁴.

Ceea ce este obligatoriu, așadar, nu este medierea, ci doar participarea la ședința de informare privind avantajele medierii. La finalul ședinței de informare, părțile decid dacă vor continua soluționarea conflictului dintre ele în cadrul procedurii medierii sau se adresează instanței de judecată.

Sesizarea
instanței

2. În măsura în care încercarea de conciliere prin mediere nu a dus la rezultatul scontat de părți, conflictul juridic de natură civilă urmează să-și găsească rezolvare numai prin parcurgerea procesului civil ce va fi declanșat de către cel interesat.

Procesul civil –
mijloc de apărare

3. Procesul civil constituie un mijloc de apărare, atât pentru reclamantul al cărui drept se consolidează prin admiterea, în mod definitiv, a cererii sale, dar și pentru pârâtul căruia i se oferă posibilitatea să se opună pretențiilor adversarului și, dacă dovedește lipsa de temeinicie a acestora, prin respingerea cererii reclamantului își va consolida el situația juridică premergătoare conflictului.

Adoptarea
codurilor și a
legilor speciale

4. Pentru a-și fi îndeplinit acest rol, procesul civil nu se putea desfășura oricum, haotic.

De aceea, în timp, au fost create și perfecționate instrumentele cu ajutorul cărora să se poată asigura, în sensul cel mai larg, apărarea. Ele au fost stocate în coduri sau în legi speciale și, devenite procedură, constituie „totalitatea formelor pe cari cetățenii trebuie să le urmeze pentru a obține dreptatea, iar tribunalele spre a o da”⁵.

„Procedură” –
înțeles

5. Termenul de „procedură” provine din latinescul *procedere* care înseamnă a avansa, a merge înainte.

În limbajul cotidian, el desemnează săvârșirea unor operațiuni necesare pentru atingerea unui rezultat determinat.

Dreptul
Uniunii Europene

⁴ În cazul litigiilor transfrontaliere, în condițiile art. 5 din **Directiva Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială**, o instanță la care a fost introdusă o acțiune poate, atunci când este cazul și având în vedere toate circumstanțele cazului respectiv, să invite părțile să recurgă la mediere pentru a soluționa litigiul. Instanța poate, de asemenea, invita părțile să participe la o sesiune de informare privind recurgerea la mediere dacă astfel de sesiuni sunt organizate și sunt ușor accesibile [alin. (1)]. Prezenta directivă nu aduce atingere legislației naționale conform căreia recurgerea la mediere, înainte sau după începerea procedurii judiciare, este obligatorie sau face obiectul unor stimulente sau sancțiuni cu condiția ca o astfel de legislație să nu împiedice părțile să își exercite dreptul de acces la sistemul judiciar [alin. (2)].

⁵ Garsonnet, **Traite théorique et pratique de procédure civile**, II, Ediția a II-a, p. 158, *apud* E. Dan, **Codul de procedură civilă adnotat**, Editura Librăriei SOCEC & Comp., Societate anonimă, 1921, p. XVII.

„Procedură
civilă”

În limbajul juridic, mai tehnic, „procedura” desemnează un ansamblu de formalități impuse unei jurisdicții pentru a tranșa problema juridică ce i-a fost dedusă de către cel care, la rândul său, s-a supus unor cerințe și formalități pentru a putea sesiza jurisdicția respectivă.

6. Având în vedere această accepțiune, tehnică, putem vorbi despre *procedură civilă* atunci când problema dedusă judecătii este una civilă.

Noțiunea de „judecată civilă” este privită în sens larg, ca vizând judecata în orice raport de drept privat și de drept public, cu excepția celor supuse legii penale, dacă prin lege nu se dispune altfel.

Obiectul dreptului
procesual civil

7. Studiul procedurii civile, al regulilor care sunt „valorizate și obiectivate în procesul civil”⁶, formează obiect de reglementare al dreptului procesual civil⁷.

Definiția dreptului
procesual civil

8. În definiția la care mă raliez, dreptul procesual civil apare ca fiind „ansamblul normelor juridice care reglementează modul de judecată de către instanțele judecătorești a pricinilor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției, precum și modul de executare silită a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii”⁸.

Procedura civilă
– parte a dreptului
procesual civil

9. Procedura civilă, care conține regulile după care se desfășoară judecata și executarea silită, reprezintă numai o parte a dreptului procesual civil, alături de jurisdicție și de teoria acțiunii civile⁹.

Jurisdicția –
parte a dreptului
procesual civil

10. Jurisdicția cuprinde regulile ce guvernează organizarea judiciară și competența instanțelor judecătorești, astfel încât cel interesat să se adreseze fie instanței, fie organului de jurisdicție ori cu activitate jurisdicțională căruia prin lege i-a fost recunoscută aptitudinea de a soluționa un anumit litigiu.

⁶ I. Deleanu, *Tratat...*, vol. I, p. 43.

⁷ Față de dispozițiile art. 1 alin. (1) C. pr. civ., *obiectul Codului de procedură civilă* îl constituie regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii. *Scopul* pentru care sunt determinate aceste reguli este asigurarea îndeplinirii justiției în materie civilă.

⁸ V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. I, p. 158. Într-o altă opinie – I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ediția 5, Editura C.H. Beck, București, 2010, p. 13 – dreptul procesual civil reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează modul de desfășurare a activității judiciare în scopul soluționării litigiilor civile. Alți autori – V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 7 – consideră că dreptul procesual civil reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează modul în care se desfășoară activitatea organelor judiciare, a părților și a celorlalți participanți, precum și raporturile între aceștia, în vederea soluționării cauzelor civile și executării hotărârilor pronunțate în aceste cauze.

⁹ G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Editura All, București, 1994, p. 6.

Teoria acțiunii
civile – parte
a dreptului
procesual civil

11. Teoria acțiunii civile constituie punctul de trecere de la jurisdicție la procedura civilă¹⁰ și arată condițiile în care o persoană poate obține recunoașterea sau stabilirea drepturilor și intereselor sale legitime.

1.2. Caracterele dreptului procesual civil

Caracterele
Dreptului
procesual civil:

12. În doctrină¹¹ au fost recunoscute următoarele caractere ale dreptului procesual civil:

12-1. Caracter sancționator

Întrucât conduce la soluționarea diferendelor care poartă asupra drepturilor subiective civile, dreptul procesual civil garantează eficacitatea și respectarea normelor de drept material care consacră aceste drepturi;

1. Caracter
sancționator

12-2. Caracter reglementar

Normele dreptului procesual civil sunt înscrise în Constituție, în Codul de procedură civilă și în legi speciale;

2. Caracter
reglementar

12-3. Caracter formalist

Formalismul dreptului procesual civil este dat de faptul că actele de procedură sunt supuse unor condiții de formă și trebuie să fie săvârșite în anumite termene.

3. Caracter
formalist

Formalismul este inevitabil, însă el nu prezintă numai inconveniente ce ar putea decurge din faptul că „jenează” libera manifestare a voinței. În egală măsură, formele prescrise fac previzibilă desfășurarea judecății și sunt o garanție pentru protejarea intereselor justițiabililor împotriva manevrelor unui adversar de rea-credință, dar și împotriva arbitrarului judecătorului.

După cum, de vreme ce Codul de procedură civilă sau legile speciale reglementează condițiile în care se poate apela la diferite mijloace procesuale (ex: cererea de chemare în judecată; întâmpinarea; cererea reconvențională; cererile de intervenție; apărările pe fond; excepțiile procesuale; cererile de exercitare a căilor de atac; cererea de încuviințare a executării silite etc.), precum și sancțiunea eludării acestora, este asigurată o disciplină procesuală care profită atât instanței, cât și părților;

¹⁰ *Ibidem*, p. 6.

¹¹ E. Herovanu, **Principiile procedurii judiciare**, vol. 1, Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 1932, p. 5 și urm.; V.M. Ciobanu, **Tratat...**, vol. I, pp. 159-160; J. Vincent, S. Guinchard, **Procédure civile**, 24e édition, Dalloz, 1996, pp. 10-11; G. Couchez, J.P. Langlade, D. Lebeau, **Procédure civile**, 1998, Dalloz, pp. 3-4.

4. Caracter de drept comun

12-4. Caracter de drept comun

Sub marginala „Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă”, **art. 2** arată că dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă [alin. (1)]. De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare [alin. (2)].

Așadar, Codul de procedură civilă constituie dreptul comun – este de aplicație generală, așa cum se arată și în marginala de la art. 2 C. pr. civ. – pentru toate litigiile în materie civilă, atât de drept privat (ex: civil, familie, proprietate intelectuală etc.), cât și de drept public (ex: administrativ, fiscal), dacă prin legi speciale nu se dispune altfel, expres sau tacit, implicit.

Din textul enunțat rezultă că și în procesul penal sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă, *în ce privește latura civilă a procesului*, dacă nu se prevede altfel. Numai latura penală a procesului penal nu este supusă dispozițiilor Codului de procedură civilă.

Legi speciale

La rândul lor, o serie de legi speciale fac trimitere în mod expres la dispozițiile Codului de procedură civilă, care se aplică în mod corespunzător. Cu titlu de exemplu:

- prezentul articol se completează cu dispozițiile Codului de procedură civilă și ale celorlalte acte normative în vigoare [art. 7 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei și exercitarea dreptului de regres al statului în urma convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă, aprobată prin Legea nr. 87/2001];
- dispozițiile prezentei legi se completează cu prevederile Codului civil și cele ale Codului de procedură civilă, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de putere dintre autoritățile publice, pe de o parte, și persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime, pe de altă parte [art. 28 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ];
- instanța soluționează cauza potrivit regulilor prevăzute în Codul de procedură civilă [art. 58 din Legea nr. 18/1991 a fondului funciar];
- executorul judecătoresc își îndeplinește atribuțiile cu respectarea dispozițiilor prezentei legi, a statutului profesiei și a regulamentului de aplicare a prezentei legi, precum și ale Codului de procedură civilă și ale altor legi aplicabile în materie [art. 54 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești];

- prezenta lege, în măsura în care nu dispune altfel, se completează cu dispozițiile Codului civil și ale Codului de procedură civilă [art. 15 din Legea nr. 703/2001 privind răspunderea civilă pentru daune nucleare];
- procedura judecării abaterilor disciplinare este stabilită în statutul profesiei și se completează cu prevederile Codului de procedură civilă [art. 88 alin. (5) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat];
- prevederile legii, referitoare la jurisdicția asigurărilor sociale, se completează cu dispozițiile Codului de procedură civilă și ale Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară [art. 156 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice];
- prevederile art. 51-53 referitoare la procedura de soluționare a contestațiilor se completează, în mod corespunzător, cu dispozițiile Codului de procedură civilă [art. 53 alin. (14) din Hotărârea Guvernului nr. 1134/2010 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice];
- soluționarea cererii de declarare a morții se face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă [art. 51 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil].

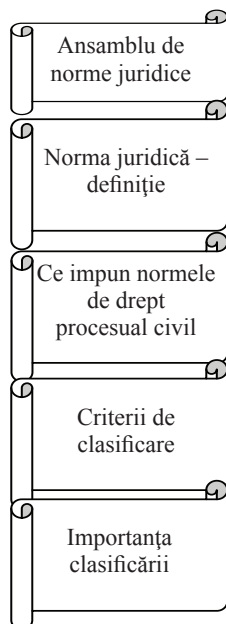
Deși Codul de procedură civilă este de aplicație generală, nu trebuie omise prevederile art. 3 și 4 C. pr. civ., care impun aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului, respectiv aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene.

Astfel, potrivit **art. 3**, în materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte [alin. (1)]. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile [alin. (2)].

În condițiile **art. 4**, în materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților¹².

¹² A se vedea și R.-M. Popescu, **Introducere în dreptul Uniunii Europene**, Editura Universul Juridic, București, 2011.

2. Normele dreptului procesual civil

13. Din definiția dreptului procesual civil rezultă că la baza acestuia se află un ansamblu de norme juridice.

14. Norma juridică este o regulă de conduită, instituită de puterea publică sau recunoscută de aceasta, a cărei respectare este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului¹³.

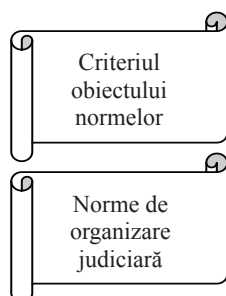
15. „Conduita” de care se ocupă normele dreptului procesual civil privește modul de judecată a pricinilor civile și punerea în executare a titlurilor executorii.

16. Normele dreptului procesual¹⁴ civil pot să fie clasificate în funcție de mai multe criterii¹⁵, respectiv obiect de reglementare; întinderea câmpului de aplicare; caracterul conduitei pe care o impun.

17. Această clasificare prezintă importanță nu doar din considerente de ordin teoretic sau didactic, de vreme ce calificarea dată unei anumite norme de drept procesual civil poate influența însăși legalitatea soluției pronunțate în temeiul ei.

2.1. Clasificarea în funcție de obiect

2.1.1. Aspecte generale

18. În funcție de criteriul obiectului lor, normele de drept procesual civil se împart în norme de organizare judiciară, norme de competență și norme de procedură propriu-zisă.

19. *Normele de organizare judiciară* au ca obiect determinarea instanțelor judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea; statutul judecătorilor și procurorilor, cu privire la care se cercetează cariera acestora, drepturile și îndatoririle judecătorilor și procurorilor, incompatibilitățile și interdicțiile pe care le au, răspunderea judecătorilor și procurorilor; compunerea și constituirea completelor de judecată și, legat de aceasta, incompatibilitatea, abținerea și recuzarea.

¹³ I. Ceterchi, I. Craiovan, **Introducere în teoria generală a dreptului**, Editura All, București, 1993, p. 35.

¹⁴ Pentru o abordare monografică, a se vedea C.C. Dinu, **Normele de procedură civilă**, Editura Universul Juridic, București, 2009.

¹⁵ Pentru detalii, a se vedea I. Stoenescu, S. Zilberstein, **Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata la prima instanță. Hotărârea**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 67; V.M. Ciobanu, **Tratat...**, vol. I, p. 168; G. Boroș, **Drept procesual civil – note de curs**, vol. I, București, 1993, p. 26; V. Negru, D. Radu, **op. cit.**, p. 17; I. Leș, **Tratat...**, p. 30; I. Deleanu, **Tratat...**, vol. I, pp. 64-69.